

นโยบายชาตินิยม และนโยบายการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่มี
ต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง: ผลกระทบจากอดีตสู่ปัจจุบัน

Nationalism Policy and Assimilation Policy for Malay-Muslim
People in Southern Border Provinces of Thailand:
Impact from Past to Present

อภิญญา ดิสสะมาน¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “นโยบายชาตินิยม และนโยบายการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่มีต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง: ผลกระทบจากอดีตสู่ปัจจุบัน” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและวิเคราะห์ (assimilation) ซึ่งเป็นนโยบายที่โดดเด่นมากในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนกระทั่งถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยศึกษามุ่งเน้นที่ผลกระทบนโยบายกับกลุ่มคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งคนกลุ่มนี้ถูกทำให้เกิดความรู้สึกว่าต้องถูกกลืนกลายเป็นคนไทยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม ซึ่งทำให้เกิดการมองข้ามอัตลักษณ์และตัวตนที่เขาดำรงอยู่ และก่อให้เกิดปัญหาสร้างพื้นที่ความไม่ไว้วางใจ การต่อต้านอำนาจรัฐไทย ฯลฯ กระทั่งเกิดเป็นความสูญเสียและความรุนแรงอันหลีกเลี่ยงไม่ได้จนกระทั่งปัจจุบัน

วิธีการศึกษาหลักของบทความนี้เป็นการศึกษาแบบสำรวจเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาผลกระทบจากนโยบายชาตินิยมและนโยบายการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะชาวมุสลิมในพื้นที่สาม

¹นักวิชาการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

จังหวัดชายแดนใต้เพื่อเสนอแนะแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่
อย่างเข้าใจบริบทเชิงประวัติศาสตร์สังคม ซึ่งผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร
สรุปได้ว่านโยบายชาตินิยมและนโยบายการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมส่งผล
กระทบโดยตรงและโดยอ้อมกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ใน
ปัจจุบัน โดยเฉพาะการกำหนดนโยบาย (Policy making) และกระบวนการนำ
นโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) ของรัฐบาลไทยซึ่งพยายามที่
จะสร้างรัฐไทยที่มีความเป็นชาติเดียว โดยการรวมศูนย์อำนาจและกดทับ
ในความแตกต่างให้อยู่ร่วมภายใต้ความเป็นหนึ่งเดียวกัน

บทความนี้นำเสนอข้อสำคัญของนโยบายชาตินิยมและนโยบายการ
ผสมกลมกลืนในช่วงสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึง
จบสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของนโยบายจาก
อดีตสู่ปัจจุบันและนำเสนอทางแก้ไขเพื่อการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมสำหรับ
การแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้อย่างการยอมรับ
ตัวตน (Identity) แห่งความหลากหลายของกลุ่มคนที่อยู่ในจังหวัดชายแดนใต้
และรัฐจะไม่ผลิตนโยบายชาตินิยมแบบเดิมแต่กลายร่างเปลี่ยนรูปแบบที่
ทำให้เกิดการกระทำความรุนแรงที่ซ้ำซากเชิงกายภาพและวัฒนธรรม ซึ่งบริบท
ทางสังคมและวัฒนธรรมของปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้เปลี่ยนแปลงอยู่
ตลอดเวลาและทักษะหลักในประเด็นการกลืนวัฒนธรรม ลดอัตลักษณ์
ของประชาชนในพื้นที่ยังคงเป็นประเด็นหลักในการนำมาพิจารณาเพื่อแก้ไข
ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
ในพื้นที่อ่อนไหวอย่างสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งบทความนี้ได้ขอเสนอแนะเพื่อ
เป็นแนวทางการดำเนินนโยบาย (Policy recommendations) ในอนาคตว่า
รัฐจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
วัฒนธรรมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมในการบริหารจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการ
ลดอำนาจจากส่วนกลาง และกระจายอำนาจลงสู่พื้นที่เพื่อตอบสนองการบริหาร

ที่สอดคล้องสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรู้เท่าทันและยั่งยืน
ข้อเสนอการแก้ไขปัญหามาจากผลกระทบในอดีตสู่ปัจจุบัน ต้องสร้างยุทธศาสตร์
ความไว้วางใจ การหมั่นสร้างสัมพันธ์และมองเห็นตัวตนของกันและกันมากขึ้น
ทั้งฝ่ายรัฐ ฝ่ายผู้ก่อความรุนแรงและประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่จุดร่วมที่
เป็นการปฏิเสธความรุนแรงทุกรูปแบบ

คำสำคัญ: นโยบายชาตินิยม นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มุสลิมจังหวัด
ชายแดนใต้

Abstract

The objective of this study was to analyze Nationalism Policy and Assimilation Policy that prominent policies after Regime Reformation period (from absolute monarchy to democracy) to World War II period. The impact from these policies have an affect on Malay –Muslim People in Southern Border Provinces of Thailand. Malay –Muslim People in deep south of Thailand who have specific identity are assimilated to Thainess.

The definition of “Thainess” originated within the context of the centralized political structure under Nationalism Policy and Assimilation Policy in 1930s. Thainess in mainstream neglect identity right in deep south that originate the protracted conflict.

This article is documentary research which use research papers and literature review on historical perspective and Public Administrative lenses for synthesizing the policy recommendations for resolving the protracted conflict in southern border provinces

of Thailand. The significant policy recommendations are composed three main points : 1) Decentralization from central or State power 2) Empowerment the people in conflict area sustainably by creating and pushing social trust 3) Respecting and accepting the different identities in conflict areas for producing positive peace in Southern Border provinces of Thailand.

Keywords: Nationalism Policy, Assimilation Policy, Malay-Muslim in southern border provinces of Thailand

1. สถานการณ์และบริบทของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดน สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 จนถึงสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2

233

วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ

การศึกษาสถานการณ์และบริบทของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถเปรียบเทียบบริบทที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยได้ ซึ่งเมื่อสืบค้นภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบข้อสันนิษฐานว่ามีชุมชนมลายูอยู่ในดินแดนแถบนี้ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เป็นอย่างน้อย ซึ่งรู้จักในนาม ลังกาสูกะ และเมื่อพุทธศตวรรษที่ 21 ชื่อลังกาสุกะหายไป มีชื่อรัฐใหม่ที่เกิดขึ้นมาคือ “ปัตตานี” ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการสันนิษฐานว่าการสถาปนาเมืองปัตตานีคงจะอยู่ราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่การค้าขายบริเวณนี้ขยายตัว และรัฐสยามที่อยู่ทางตอนเหนือขึ้นไปเริ่มสนใจแหลมมลายู (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ, 2548 : 34-35)

ดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรที่เรียกว่า ปตานี หรือ ฟาฏูนี หรือ ปัตตานี ซึ่งเป็นอาณาจักรอิสระอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมมลายูที่อยู่ระหว่างสองอารยธรรม คือพุทธและมุสลิม ซึ่งการเป็นรัฐอิสระในท่ามกลางอาณาจักรน้อยใหญ่ใกล้เคียง ทำให้รัฐปัตตานีมีปฏิสัมพันธ์กับดินแดนใกล้เคียงในลักษณะต่าง ๆ กันไป ทั้งในลักษณะที่ได้รับผลกระทบจากการขยายอิทธิพลจากอาณาจักรใกล้เคียงที่ใหญ่กว่าอย่างมะละกา มัชปาหิต ยะโฮร์ ศรีวิชัย สยาม ฯลฯ ซึ่งในบางขณะรัฐอิสระอย่างปัตตานีต้องปรับเปลี่ยนตัวเองยอมอ่อนน้อมให้การกดขี่ข่มเหงของอาณาจักรที่ใหญ่กว่าเหล่านั้น โดยเฉพาะรัฐสยาม

ในปี พ.ศ. 2351 หลังจากรัชกาลที่ 1 ขยายอำนาจเหนือสุลต่านและเจ้าเมืองท้องถิ่นได้เกิดการผนวกรัฐปัตตานีเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม โดยปรับโครงสร้างการปกครองเมืองปัตตานี แบ่งแยกเป็น 7 หัวเมือง คือ ปัตตานี ยะลา ยะหริ่ง ะแงะ ราห์มัน สายบุรี และหนองจิก ขึ้นกับสงขลา เจ้าเมืองในแต่ละเมืองได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากรัฐสยามในกรุงเทพฯ และมีการย้ายชาวไทยพุทธเข้าไปอยู่ในเจ็ดหัวเมือง เพื่อสร้างสมดุลอำนาจในเชิงเชื้อชาติและป้องกันการคุกคามจากชาวพื้นเมืองที่ไม่พอใจ ซึ่งเกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนใน 7 หัวเมืองกับรัฐสยามเป็นระยะ ๆ เจ้าเมืองบางคนได้แอบสะสมอาวุธและผู้คนไว้เพื่อก่อการแข็งขึ้นกับรัฐสยาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2374 - 2375 ในสมัยรัชกาลที่ 3 ก็เกิดสงครามกอบกู้เอกราชปัตตานีขึ้นอีกในไทรบุรีก่อนจะขยายไปยังหัวเมืองทั้งเจ็ด หลังสงคราม รัฐสยามได้ใช้นโยบายแบ่งแยกแล้วปกครอง แบ่งเคดาห์ (ไทรบุรี) ออกเป็น 4 เขต คือ เปอร์ลิส สตูล ไทรบุรี และกะบังปาสุ ให้แต่ละเขตปกครองตนเอง แต่ให้ขึ้นต่อเมื่อนครศรีธรรมราชหัวเมืองมลายูจึงอ่อนแอลง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2444 สมัยรัชกาลที่ 5 ได้เปลี่ยนระบบการปกครองจากระบบหัวเมืองประเทศราชมาเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาล ออกข้อบังคับ

ที่เรียกว่า “กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง ร.ศ.120” กำหนดวิธีการปกครองและตำแหน่งหน้าที่ราชการในหัวเมืองทั้งเจ็ด ให้มีหน่วยบริหารของตัวเองที่เรียกว่ามณฑล มีผู้ปกครองมณฑลตามคำสั่งจากกรุงเทพฯ หรือเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ยกเลิกความเป็นอิสระและอำนาจปกครองหัวเมืองท้องถิ่นของบรรดาเจ้าเมือง เจ้าเมืองต่าง ๆ จึงไม่พอใจ พวกกันคัดค้านการกำหนดอาณาเขตที่สยามอธิบายว่าเพื่อไม่ให้ถูกรุกรานจากต่างชาติ ว่าเป็นการตัดขาดจากโลกของมลายูมุสลิมและหมายถึงการสูญเสียดินแดน สูญเสียอำนาจการปกครอง ถูกบังคับให้เป็นดินแดนของสยาม แม้จะมีการร้องทุกข์ต่อกงสุลอังกฤษที่สิงคโปร์ เพื่อให้เข้ามาช่วยแทรกแซงยับยั้ง แต่ไม่เป็นผล ในปีต่อมา (พ.ศ. 2445) สยามได้ออกกฎบังคับให้ใช้ระบบการปกครองแบบใหม่ มีการเก็บภาษีอากร แต่บรรดาหัวเมืองทั้ง 7 พวกกันปฏิเสธ พระยาศิขิตภักดีหรือตั้งกู้อับดุลกอเดร์ เจ้าเมืองปัตตานีมลายูมุสลิมคนสุดท้ายที่ปกครองปัตตานี ถูกจับถอดยศในข้อหาพยายามก่อการขบถ ถูกส่งไปคุมขังที่พิษณุโลกจนถึงปี พ.ศ. 2448 ก่อนจะไปอยู่กับรัฐกลันตัน มาเลเซีย

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 มีการแบ่งอาณาเขตการปกครองภาคใต้ใหม่ (พ.ศ. 2450) โดยการปรับ 7 หัวเมืองให้เหลือเพียง 4 หัวเมือง คือ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และระแงะ รวมอยู่ในเขตมณฑลปัตตานี หลังจากนั้นมณฑลปัตตานีได้ถูกแยกออกเป็นจังหวัด และในสมัยรัชกาลที่ 7 ในปี พ.ศ. 2476 ก็มีประกาศจัดระเบียบราชการบริหาร ยกเลิกการตั้งเจ้าเมือง แต่งตั้งผู้นำท้องถิ่นจากกระทรวงมหาดไทย จึงแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อย่างในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความภูมิใจกับสิ่ง 3 ประการด้วยกัน คือ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548 : น.44 -45)

1) ความภูมิใจในประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีอันยาวนาน

2) ความภูมิใจในฐานะศูนย์กลางที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (one of the international enterpolytrade of Southeast Asia) ในศตวรรษที่ 17

3) เป็นศูนย์กลางการศึกษาอิสลามแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Center for Islamic Studies in Southeast Asia) ในศตวรรษที่ 19

2. นโยบายชาตินิยม และการนโยบายการผสมกลมกลืนสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

สุเทพ สุนทรเกษม (2548: น.157 -158) เสนอว่า ถ้าพิจารณาพัฒนาการที่เกิดขึ้นในกรอบของพัฒนาการแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าประชากรภายในรัฐประชาชาติที่เกิดขึ้นใหม่ มีแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์และขัดแย้งในตัวเองอยู่ 2 ประการ ประการแรก ในฐานะที่เป็นตัวตน ประชาชนภายในรัฐย่อมมีความปรารถนา มีความมุ่งหวัง มีความคิดเห็นและมีการกระทำที่เป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะย่อมต้องการให้ตัวตนหรือเอกลักษณ์ได้รับการยอมรับจากสาธารณะว่ามีความสำคัญและมีส่วนร่วมในเวทีการเมืองของประเทศ

ประการที่สอง คือการมุ่งหวังผลในทางปฏิบัติ คือความต้องการที่จะมีความก้าวหน้า มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพ มีความเสมอภาคเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น และยิ่งไปกว่านั้นคือการต้องการมีบทบาทหรืออิทธิพลเทียบเท่าเทียมไหล่ในหมู่ประชาชาติทั้งหลายของโลกซึ่งจะเห็นได้ว่ามูลเหตุจูงใจของทั้งสองประเด็นมีทั้งความขัดแย้งและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ในบริบทหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชกลายเป็นระบอบประชาธิปไตย ปิยนาค บุนนาค ได้อธิบายไว้ในรายงานการวิจัยเรื่อง นโยบายการปกครองของรัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2475 -2516) ว่า “นโยบายในช่วง

พ.ศ. 2475–2516 เป็นนโยบายมุ่งให้เกิดการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิม ให้มีความสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยแต่ในขณะเดียวกันก็มีลักษณะ ประนีประนอมยอมรับและสนับสนุนความเป็นลักษณะเฉพาะในด้านศาสนา สังคมและวัฒนธรรมของประชาคมมุสลิม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะนโยบาย ประสมประสานหรือบูรณาการ แต่ถ้ามีการเคลื่อนไหวที่จะส่งผลกระทบต่อความ เป็นปึกแผ่นมั่นคงภายในและเอกภาพของประเทศแล้ว รัฐก็มีนโยบายปราบปรามและป้องปรามให้เหตุการณ์เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว” (ปิยนาด บุนนาค อ้างถึงในชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551 : น. 63)

นโยบายที่รัฐเลือกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชาติโดยความชอบธรรม คือ นโยบายชาตินิยม (Thai Nationalism) และนโยบายการผสมกลมกลืนทาง วัฒนธรรม (Assimilation) โดยรัฐจะมุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนสังคมและ วัฒนธรรมที่รัฐเห็นว่าแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ ด้วยการมุ่งไปที่สถาบันขัตติยา ทางสังคมของชาวมุสลิม เช่น สถาบันการศึกษาปอเนาะ ซึ่งเป็นสถาบันที่สอน ภาษาอิสลาม ภาษามลายูและเป็นที่สืบทอดวัฒนธรรมมลายูอิสลาม นอกจากนี้ ยังเสริมพลังเครื่องมือนโยบายด้วยคือ “รัฐนิยม” ซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้แสดงถึงการปฏิรูปทางวัฒนธรรมไทยโดยการ ออกประกาศยกเลิกวัฒนธรรมที่มองแล้วเห็นว่าล้าหลัง และขัดต่อการสร้างชาติ โดยเฉพาะการประกาศรัฐนิยม 12² ฉบับ พระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรม

²รัฐนิยม 12 ฉบับที่ประกาศใช้สมัยจอมพล. พิบูลสงคราม ได้แก่ 1. เรื่องการใช้ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ (24 มิ.ย. 2482) 2. เรื่องการป้องกันภัยที่จะบังเกิดแก่ชาติ (3 ก.ค. 2482) 3. เรื่องการเรียกชื่อชาวไทย (2 ส.ค. 2482) 4. เรื่องการเคารพธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญ พระบารมี (8 ก.ย. 2482) 5. เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภคบริโภคที่มีกำเนิดหรือทำขึ้น ในประเทศไทย (1 พ.ย. 2482) 6. เรื่องทำนองและเนื้อร้องเพลงชาติ (10 ธ.ค. 2482) 7. เรื่องชักชวน ให้ชาวไทยร่วมกันสร้างชาติ (21 มี.ค. 2483) 8. เรื่องเพลงสรรเสริญพระบารมี (26 เม.ย. 2483) 9. เรื่องภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี (24 มิ.ย. 2483) 10. เรื่องการแต่งกายของประชาชน ชาวไทย (15 ม.ค. 2484) 11. เรื่องกิจประจำวันของคนไทย (8 ก.ย. 2484) 12. เรื่องการช่วยเหลือ คุ่มครองเด็ก คนชรา หรือคนทุพพลภาพ (28 ม.ค. 2485)

แห่งชาติ พ.ศ. 2483 พระราชกำหนดวัฒนธรรมซึ่งประชาชนชาวไทยต้องปฏิบัติ ตาม พ.ศ. 2484 จนถึงการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติใน พ.ศ. 2485 และ การใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดกแทนกฎหมาย อิสลาม นโยบายต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนสร้างความรู้สึกแปลกแยกแตกต่างให้กับคน มลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นระเบียบที่ออกมา ควบคุมและกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต กำกับพฤติกรรมประจำวันของผู้คนใน หลายด้าน ทั้งยังกำหนดบทลงโทษหากฝ่าฝืน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเปลี่ยนชื่อ นามสกุลให้เป็นแบบไทย การให้เรียนและสื่อสารด้วยภาษาไทย การห้ามใช้ ภาษาหลายในการติดต่อราชการ การห้ามเรียนคัมภีร์อัลกุรอาน การส่งเสริม การนับถือพุทธศาสนา การกำหนดการแต่งกายแบบสุภาพชนที่ต้องสวมหมวก การใส่ถุงเท้าและรองเท้า การห้ามสวมโสร่ง การห้ามใช้ผ้าคลุมศีรษะ และการ ห้ามกินหมาก เป็นต้น จากกลไกเครื่องมือรัฐนิยมที่รัฐไทยสร้างขึ้นสะสมความ รู้สึกไม่พอใจในกลุ่มมากขึ้น เนื่องจากการใช้กฎหมายโลกมากำกับแบบแผน ชีวิตที่เคยดำเนินไปอย่างเคร่งครัดภายใต้วิถีศาสนานิกายอิสลาม ซึ่งหลายอย่าง เป็นวิถีปฏิบัติที่ขัดกับหลักศรัทธาทางศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ ประเด็นการบังคับใช้กฎหมายเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐชาติ โดยเฉพาะในสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและได้นำอุดมการณ์ชาตินิยมมาใช้ในการปกครองและการบริหาร ประเทศทำให้รัฐบาลประกาศยกเลิกการใช้กฎหมายอิสลามในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2486-2489 ทำให้ชาวไทยมุสลิม ในเขต 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดการต่อต้านต่อกฎหมายของรัฐโดยไม่ยอม ขึ้นศาลไทย โดยชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส ยะลา และสตูลหันไปพึ่งศาล ของประเทศมาเลเซียแทนศาลไทย และสุดท้ายภายในระยะเวลาเพียง 3 ปี กฎหมายอิสลามถูกนำกลับมาใช้ใหม่ในปี พ.ศ. 2489 โดยรัฐบาลของนายปรีดี พนมยงค์และมีการใช้จนกระทั่งปัจจุบัน

ซึ่งประเด็นที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกไม่พอใจที่สุดในขณะที่รัฐไทยกำลังจะครอบด้วยคำว่าชาตินิยมและวัฒนธรรมเดียวกันก็คือ การที่รัฐบาลไทยมาควบคุมชีวิตประจำวันมากขึ้น ภาษา ศาสนา และคุณค่าทางวัฒนธรรมของพวกเขาได้ตกไปอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลมากขึ้น การสูญเสียการปกครองตนเองไป และการที่กฎหมายศาสนาถูกแทนที่ด้วยกฎหมายทางโลก จึงทำให้คนเหล่านั้นรู้สึกว่าตนไม่ได้ทำหน้าที่ทางศาสนาซึ่งตนควรจะทำอย่างต่อเนื่อง การปกครองของไทย

นอกจากนี้ นโยบายการผสมกลมกลืนของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยมฉบับที่ 3 เรื่องการเรียกชื่อชาวไทยว่า ด้วยรัฐบาลเห็นว่า การเรียกชาวไทยบางส่วนไม่ต้องตามชื่อเชื้อชาติและความนิยมของผู้ถูกเรียกก็ดี การเรียกชื่อแบ่งแยกคนไทยออกเป็นหลายพวกหลายเหล่า เช่น ไทยเหนือ ไทยอีสาน ไทยใต้ ไทยอิสลามก็ดี ก็ไม่สมควรแก่สภาพของประเทศไทยซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแบ่งแยกมิได้ จึงประกาศเป็นรัฐนิยมไว้ ดังต่อไปนี้ คือ 1. ให้เลิกการเรียกชาวไทยโดยใช้ชื่อที่ไม่ต้องตามชื่อเชื้อชาติและความนิยมของผู้ถูกเรียก 2. ให้ใช้คำว่า “ไทย” แก่ชาวไทยทั้งหมดไม่แบ่งแยก ยิ่งทำให้เกิดการไม่ยอมรับของพี่น้องมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป เครื่องมือรัฐนิยมจำนวน 12 ฉบับ ที่เริ่มใช้เมื่อประมาณปี พ.ศ.2482 นั้น ไม่สอดคล้องกับบริบททางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนอกจากนี้การจับกุมดำเนินคดีกับชาวบ้านที่ฝ่าฝืนรัฐนิยมของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยิ่งสร้างความวิตกกังวลในอัตลักษณ์ของตนอันเป็นสาเหตุก่อเกิดความคับข้องใจของประชาชนในพื้นที่ขัดแย้ง ที่ถือเป็นรากเหง้าของปัญหาของความขัดแย้งในภาคใต้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

3. มรดกความขัดแย้งที่เกิดจากนโยบายชาตินิยมและนโยบายผสมกลมกลืนในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

เหตุการณ์หรือชนวนสำคัญที่เป็นที่เล่าขานในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองและการสร้างรัฐชาติผนวกกับการที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สมรภูมิในสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือสงครามมหาเอเชียบูรพา อังกฤษ ซึ่งเป็นคู่สงครามกับสยามขณะนั้นได้สนับสนุนให้ตนกูมะหะหมัด มุฮัยยิดิน (Tengu Mahamad Muhyidin) บุตรชายของตนกูอับล กอเดร์ อดีตเจ้าเมืองปัตตานี ที่ถูกปลดออกจากราชการเนื่องจากต่อต้านสยามใน พ.ศ. 2445 จากการเคลื่อนไหวครั้งนี้ก่อให้เกิดการตอบสนองจากผู้นำทางการเมืองชาวมลายูมุสลิมเป็นจำนวนมาก หนึ่งในนั้นคือ ฮัจญี สุหลง อับดุลกอเดร์ (เขมชาติ เทพไชย, 2555: น. 21)

ฮัจญี สุหลง อับดุลกอเดร์ ถือว่าเป็นวีรบุรุษคนสำคัญ แต่สำหรับรัฐไทยแล้ว เขาถูกมองว่าเป็นผู้นำกบฏที่ทรงอิทธิพลต่อการที่จะทำให้เกิดปัญหาการแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ ออกเป็นรัฐอิสระ และในที่สุดเขาก็ถูกจับกุมตัวและหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย หลังการถูกควบคุมตัวไปยังจังหวัดสงขลา เช่นเดียวกับกรณีนายความสมชาย นิละไพจิตร ที่ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อชาวมุสลิมแล้วหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอยเช่นกันในช่วงทศวรรษ 2540 ชาวมลายูมุสลิมภายใต้การนำของฮัจญี สุหลง อับดุลกอเดร์ เรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนการปกครองสี่จังหวัดภาคใต้ เป็นกรณีพิเศษ การเคลื่อนไหวเรียกร้องนี้ได้รับการสนับสนุนจากตนกูมะหะหมัด มุฮัยยิดิน ซึ่งขณะนั้นได้อาศัยอยู่ในรัฐกลันตันของสหพันธรัฐมาเลย์ซึ่งเป็นรัฐที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกันมา อย่างใกล้ชิดกับปัตตานี แต่ในที่สุดเมื่อปี พ.ศ.2491 ฮัจญี สุหลง ถูกรัฐบาลไทยจับกุม จึงเกิดความตึงเครียดระหว่างชาวมลายูมุสลิมกับรัฐบาลไทยประทุขึ้นที่บ้านดุงขงยอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส มีราษฎรรวมตัวกันและทำให้ทางราชการเข้าปราบปรามและปะทะกันด้วยอาวุธ มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก รัฐบาลไทย

เรียกเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า “กบฏดุซงญอ” ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับพันคนอพยพพลี้ภัย บางส่วนก็ไปอาศัยอย่างถาวรในรัฐต่าง ๆ ตอนบนของสหพันธรัฐมลายู

เหตุการณ์ลุกขึ้นสู้ที่ดุซงญอนี้เป็นการต่อสู้ปะทะด้วยอาวุธระหว่าง ตำรวจกับชาวบ้านมลายูมุสลิม จำนวนประมาณ 2,000 คน ที่หมู่บ้านดุซงญอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส โดยฝ่ายตำรวจยิงปืนไปยังชาวบ้านที่กำลังมีงานบุญกันอยู่ จากนั้นเจ้าหน้าที่กลัวชาวบ้านจะตอบโต้จึงถอยกำลังกลับไปยังต้นหยงมัส แต่รายงานไปยังหน่วยเหนือว่ามีกองโจรชาวมลายูจำนวน 1,000 คนกำลังเตรียมก่อการกบฏ จึงมีการเสริมกำลังตำรวจ 60 คน ที่ต้นหยงมัส ขณะที่ชาวบ้านดุซงญอเตรียมพร้อมเผชิญหน้ากับตำรวจ มาร่วมชุมนุมกันที่สุเหร่าและที่บ้านของโต๊ะเปรัก ซึ่งเป็นปอเนาะอยู่ในหมู่บ้าน มีการประกอบพิธีกรรมสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับการต่อสู้ ชาวบ้านใช้อาวุธเท่าที่มี ทั้งปืน มีด ดาบ ขณะที่ฝ่ายทางการมีการส่งกำลังอาวุธ ทั้งเครื่องบินรบ เรือรบกลางทะเลบางนราที่เทียบท่าเรือ พร้อมส่งทหารมาสมทบกับกำลังตำรวจ และเกิดการปะทะกันในวันที่ 28 เมษายน 2491 การต่อสู้เริ่มจากฝ่ายตำรวจสยามเข้าบุกโจมตีชาวมลายู การต่อสู้ครั้งนี้ดำเนินไป 36 ชั่วโมง ชาวบ้านก็ยอมแพ้ ผลการต่อสู้ทำให้ชาวมลายู ทั้งที่เป็นสตรี ผู้ชรา และทารก เสียชีวิตเกือบ 400 คน ส่วนตำรวจสยามเสียชีวิตประมาณ 30 คน กบฏดุซงญอ ถือเป็นโศกนาฏกรรมครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของชาวมลายูในการเรียกร้องความยุติธรรมและความอิสรภาพ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2547)

การเกิดกบฏดุซงญอครั้งนี้ เป็นการระเบิดความอัดอั้นจากการกดทับอัตลักษณ์จากนโยบายส่วนกลางนโยบายที่รัฐไทยใช้มาตลอดก็คือ การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมภาพใหญ่ของชาวไทยภาคกลางเป็นวัฒนธรรมร่วม และสร้างชุมชนทางวัฒนธรรมดังกล่าวขึ้นมาเป็นรัฐชาติ ซึ่งก่อให้เกิดการกดทับความแตกต่างหลากหลายในพื้นที่ให้อยู่ร่วมภายใต้ความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน การสร้างประวัติศาสตร์ชาติด้วยการใช้วัฒนธรรมแบบไทยนิยม กำหนดคนในชาติให้กลายเป็นไทยเหมือน ๆ กันข้อกำหนดต่าง ๆ นี้ ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวมลายูมุสลิมในภาคใต้รู้สึกถูกจำกัดเสรีภาพ บังคับให้ปรับเปลี่ยนจารีตของตัวเองเพื่อที่จะเป็นไทย

4. ทศชนะนโยบายชาตินิยมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมและผลกระทบจากอดีตสู่ปัจจุบัน

4.1 ทศชนะนโยบายชาตินิยมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

Samuel P. Huntington (1996) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้เสนอความคิดไว้อย่างน่าสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของรัฐต่าง ๆ ทั่วโลกในหนังสือเรื่อง *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* ว่าความสัมพันธ์ของรัฐต่าง ๆ เป็นไปใน 2 มิติคือ มิติแรกเกี่ยวกับอารยธรรมตะวันตกซึ่งครอบคลุมรัฐต่าง ๆ ของฝรั่งเศสในยุโรปและอเมริกา ในระหว่างรัฐเหล่านี้มีทั้งการร่วมมือกัน และการทำสงครามกัน มิติที่ 2 เกี่ยวกับการขยายตัวของรัฐในอารยธรรมตะวันตกไปรุกราน และยึดอารยธรรมอื่นเป็นเมืองขึ้นของตนเอง การเมืองระหว่างประเทศเป็นไปในรูปของ 2 มิติดังกล่าวจนกระทั่งถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสงครามเย็นก่อตัวขึ้น

ในระหว่างสงครามเย็นโลก แบ่งออกเป็น 3 ส่วนและ 2 ขั้วอำนาจ คือ ส่วนแรกเป็นประเทศที่รวมตัวกันเป็นขั้วอำนาจ อันประกอบด้วยสังคมประชาธิปไตยนำโดยสหรัฐอเมริกา ส่วนที่ 2 เป็นขั้วอำนาจของประเทศที่ปกครองด้วยระบบคอมมิวนิสต์ นำโดยสหภาพโซเวียต สองขั้วอำนาจนี้แข่งขันกันอย่างเข้มข้นเพื่อหวังแผ่ขยายไปสู่โลกส่วนที่ 3 ซึ่งมักเป็นประเทศด้อยพัฒนา และประเทศเกิดใหม่ การแข่งขันนั้นบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงในโลกส่วนที่ 3 ซึ่งบางครั้งก็เกิดการทำสงครามระหว่างกัน และเมื่อสงครามเย็นยุติลง

เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี พ.ศ. 2534 มนุษยชาติมองหาสิ่งใหม่ใช้เป็นการอ้าอิงทางด้านอัตลักษณ์ของตน ส่งผลให้มนุษยชาติกลับไปใช้สิ่งที่พวกเขาเคยใช้มาในอดีต สิ่งนั้นคือ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประเพณี เผ่าพันธุ์ และแนวการดำเนินชีวิตซึ่งประกอบกันเป็นวัฒนธรรมและอารยธรรม และหลังจากสงครามเย็นยุติไม่นานมีการแบ่งอารยธรรมออกเป็น 8 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามแนววัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมญี่ปุ่น วัฒนธรรมฮินดู วัฒนธรรมอิสลาม วัฒนธรรมคริสต์ตะวันออก (ศูนย์กลางอยู่ในรัสเซีย) วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมละตินอเมริกา และวัฒนธรรมแอฟริกา

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นของ Samuel P. Huntington พยายามที่จะอธิบายให้เห็นถึงเรื่องความโดดเด่นของวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากการกำเนิดของรัฐชาติในช่วงก่อนหน้านั้น และวัฒนธรรมอิสลามที่เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและการต้องการหวนกลับไปหาอัตลักษณ์จากอดีตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน เห็นได้จากการต่อต้านอำนาจรัฐไทยจากคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ Huntington (1993) ได้สรุปถึงปัญหาของโลกในอนาคตว่า “มูลเหตุหลักของความขัดแย้งจะเป็นเรื่องทางด้านวัฒนธรรม” สมมติฐานของฮันติงตัน (Huntingtonian Thesis) จึงเป็นความท้าทายอย่างมากต่อการตอบคำถามในระดับมหภาค เพราะสมมติฐานนี้ทำให้นักรัฐศาสตร์และนักยุทธศาสตร์ต้องหันกลับมาให้ความสนใจกับเรื่องราวของ “วัฒนธรรม” มากขึ้น เพราะฉะนั้นมุมมองการแก้ไขของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้จำเป็นต้องมีการบริหารที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีตัวอย่างข้อเสนอที่น่าสนใจโดยมุ่งเสนอให้รัฐสนใจประเด็นการแก้ไขจากมิติวัฒนธรรม เช่น ข้อเสนอของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 2 (4ส2), สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า คือ นโยบายของรัฐต้องสอดคล้องความต้องการที่อยู่บนพื้นฐานของหลักศรัทธา ความเชื่อ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชน และให้ประชาชนมุสลิมได้ใช้ออกอย่างเสมอภาค

ทุกคนจะต้องรวมตัวกันและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา จังหวัดชายแดนใต้ในเชิงรุก ร่วมกับภาคราชการ การเมือง นักธุรกิจ นักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาสื่อมวลชนและองค์กรประชาชนต่าง ๆ ที่เป็นพหุภาคีอย่างต่อเนื่อง (สถาบันพระปกเกล้า, ม.ป.ป.:10)

นอกจากนี้ ทักษะอีกประการคือ “แนวคิดเรื่องรัฐ” โดย ธงชัย วินิจจะกุล (2551) ได้อธิบายเอาไว้ในบทความเรื่อง “อนาคตการศึกษาเรื่องรัฐ ในสังคมไทย” ว่า “...รัฐชนิดที่ประชาชนรอบข้างเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ รัฐชนิดที่สามารถเข้าไปอยู่ในหัวของเราเองได้ จึงเป็นรัฐที่ทรงพลังอย่างมาก ไม่มีตัวตนชัดเจนอย่างที่คิด แต่กลับกลายเป็นอำนาจที่แฝงอยู่ในทุกอณูของชีวิตประจำวัน รัฐที่เป็นกลไกรูปธรรมมีตัวตนจึงอาจลดความสำคัญลง รัฐที่อยู่กับเราในชีวิตประจำวัน...” จึงสรุปทักษะเกี่ยวกับรัฐของธงชัย วินิจจะกุล ในบริบทสมัยใหม่ คือ รัฐ = ตัวประชาชน ซึ่งไม่ใช่รัฐดั้งเดิมที่เราเข้าใจว่า รัฐ คือ สถาบันหรือองค์กร ซึ่งรัฐที่เป็นประชาชนเองนั้นย่อมมีชีวิตชีวากว่ารัฐที่เป็นแค่องค์กรหรือสถาบัน รัฐที่เป็นประชาชนนั้นไม่ต้องมีระบบราชการที่เข้าไปยุ่งย่ามกับชีวิตคน แต่มีเทคโนโลยีแบบแทรกซึม และกลับกลายเป็นว่าหน่วยของอำนาจอยู่ในกลุ่มองค์กรของประชาชนด้วยตนเอง จากแนวคิดของธงชัย วินิจจะกุล สะท้อนการแก้ไขปัญหาในสามจังหวัดชายแดนใต้ คือ มุมมองด้านการปกครองและการกระจายอำนาจในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยบทบาทของรัฐจะไม่ใช่ศูนย์กลางความมั่นคงและการจัดการปัญหาความขัดแย้งเองทั้งหมด แต่รัฐจะทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ท่ามกลางความแตกต่าง

จากสองทักษะของสองนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศทำให้เห็นความสำคัญของการดำรงอยู่ประเด็นอัตลักษณ์ที่ทับซ้อนกับแผ่นดินประเทศต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงประเด็นเรื่องของขามลาญมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไไทยนั้น รัฐไทยมีความจำเป็นต้องเข้าใจวิถีมลายู

มุสลิมอย่างกระจ่างชัดและพึงระวังดำเนินนโยบายแบบเอกชาติเหนือ ว่า อັตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ที่ผ่านมามีปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การบรรจุข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐไปปฏิบัติงานไม่เหมาะสม ไม่เข้าใจบริบททางเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่มาช้านาน ทำให้สร้างปัญหาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้มีการเปลี่ยนตัวผู้รับผิดชอบของภาครัฐในพื้นที่บ่อยทำให้ขาดเอกภาพในการแก้ปัญหา

4.2 ผลกระทบของนโยบายชาตินิยมและนโยบายผสมกลมกลืน ที่เกิดจากอดีตสู่ปัจจุบันในสามจังหวัดชายแดนใต้

จากนโยบายชาตินิยมและนโยบายผสมกลมกลืนที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้โดยเฉพาะในช่วงยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แม้ว่าปัจจุบันยกเลิกการใช้นโยบายชาตินิยมไปแล้วและรัฐมีความพยายามส่งเสริมการมีอัตลักษณ์ในเฉพาะถิ่น เพื่อเข้าใจความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมร่วมกัน อย่างไรก็ตามมรดกที่ตกทอดมาจากสมัยยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเฉพาะยุคสมัยของจอมพล ป.พิบูลสงครามยังคงดำรงอยู่ในพื้นที่ปลายด้ามขวานของประเทศซึ่งเห็นได้ว่าเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากการใช้นโยบายที่ผิดพลาดในครั้งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 แบ่งออกเป็นผลกระทบจากอดีตสู่ปัจจุบันในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ผลกระทบแห่งผลผลิตของการใช้ความรุนแรงโดยรัฐจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ผลกระทบเรื่องของความรุนแรงเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง การเคลื่อนไหวของชาวมลายูมุสลิมภาคใต้กับรัฐไทยตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยเฉพาะเหตุการณ์ “กบฏหะยีสุหลง” กับ “กบฏดุซงญอ” ในปี พ.ศ. 2491 เห็นได้ว่าจากนโยบายชาตินิยมทำให้รัฐใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาขัดแย้ง และสยบการเรียกร้องและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเมือง กล่าวได้

ว่าเหตุการณ์และความขัดแย้งรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ นั้น มีทัศนะในการมองที่ตรงข้ามกันระหว่างรัฐและประชาชนมลายูมุสลิมภาคใต้ ในขณะที่รัฐมองว่าการต่อต้านลูกฮือต่าง ๆ ของคนมลายูมุสลิมนั้นเป็นการ “กบฏ” แต่ฝ่ายประชาชนมุสลิมเองกลับมองว่า การเคลื่อนไหวถึงการประท้วงต่อสู้ต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น คือ การเรียกร้องความเป็นธรรม และสิทธิของพลเมืองในรัฐที่เคารพวัฒนธรรมความเชื่อของคนกลุ่มน้อย ไปจนถึง “การทำสงคราม” เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรมตามศรัทธาและความเชื่อของตน เมื่อความเชื่อของทั้งสองฝ่ายไปบรรจบกันและต่างฝ่ายต่างใช้ความรุนแรงทั้งใต้ดินและบนดิน จะทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างในปัจจุบัน

2) ผลกระทบด้านการบริหารจัดการภาครัฐที่มีต่อประชาชนในสามจังหวัดชายแดนใต้

จากนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555 – 2557 เป็นนโยบายระดับชาติที่จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ที่กำหนดให้สำนักงานสภาพัฒนาการแห่งชาติจัดทำนโยบาย โดยเสนอต่อสภาพัฒนาการแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ และให้คณะรัฐมนตรีนำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบ แล้วให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งให้เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ทบทวนและปรับปรุงนโยบายทุกกรอบระยะเวลา 3 ปี หรือในกรณีที่มีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีจะกำหนดระยะเวลาให้เร็วกว่านั้นก็ได้ โดยได้กำหนดว่า เนื้อหาของนโยบายต้องครอบคลุมอย่างน้อยในด้านการพัฒนาและด้านความมั่นคง และกระบวนการจัดทำนโยบาย ต้องนำความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน และสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายที่มาจาก ความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของ

ประชาชน ศาสนา วัฒนธรรม อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยนโยบายฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่เป็นรากเหง้าควบคู่ไปกับปัญหาที่เป็นปรากฏการณ์ โดยมุ่งจัดเงื่อนไขของการใช้ความรุนแรงทุกระดับด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และสร้างสภาวะแวดล้อมที่พร้อมและเอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยการกระจายอำนาจที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความหลากหลายในความเป็นพหุสังคมของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในเงื่อนไขความขัดแย้งรุนแรงระดับบุคคล ระดับโครงสร้างและระดับวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตามผลกระทบเรื่องนโยบายชาตินิยมตั้งแต่ยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครองยังคงอยู่ คือ การยึดมั่นว่ารัฐไทยคือหนึ่งเดียวเท่านั้น การก่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนเพื่อการแบ่งแยกดินแดนนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจำเป็นต้องปราบปรามและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งปัญหานี้ทำให้ชาวบ้านและประชาชนในพื้นที่ขาดความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่รัฐและมีช่องว่างเพื่อการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบ

3) ผลกระทบนโยบายชาตินิยมและการผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน

จากการดำเนินนโยบายชาตินิยมสมัยจอมพล.พิบูลสงครามทำให้เป็นคนไทยเหมือนกันในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ทั้ง ๆ ที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันอย่างมากทั้งทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยเฉพาะรัฐบาลในยุคเผด็จการทหารนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ที่แม้จะกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นด้านหลัก แต่ก็ยังคงดำเนินนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมต่อชนกลุ่มน้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ผ่านโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาการศึกษา ออกกฎหมายให้โรงเรียนปอเนาะลดบทบาทเป็นเพียงโรงเรียนราษฎร์

สอนศาสนาอิสลาม กำหนดหลักสูตรเป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ ยกเลิกการเรียนภาษามลายู เปลี่ยนโครงสร้างประชากรด้วยการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นโครงการนำพลเมืองจากภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะพลเมืองจากภาคอีสานเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ทั้งที่ชาวมุสลิมในพื้นที่ไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินแต่อย่างใด

จะเห็นได้ว่าในอดีตรัฐสยามพยายามกลืนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพวกเขาให้กลายเป็นไทย เพียงเพราะอยู่ในแผ่นดินที่ขีดแบ่งความเป็นประเทศให้กับผู้คน ซึ่งไม่สามารถใช้แบ่งแยกอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์-วัฒนธรรมได้ ความพยายามทำให้เป็นหนึ่งเดียวกันดังกล่าว ดูเหมือนจะยิ่งแยกชาวมลายูมุสลิมให้ห่างไปมาก และยิ่งกลายเป็นการก่อการที่รุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้ยังคงเป็นปัญหาและเป็นปมที่รื้อการแก้ไขจากรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากการรับมรดกผลกระทบจากการดำเนินนโยบายชาตินิยมและนโยบายผสมกลมกลืนตั้งแต่ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

ศรีสมภพ จิตภิรมย์ศรี (2548) กล่าวว่า สาเหตุที่มาของความรุนแรงมีรากเหง้ามาจากการถูกเลือกปฏิบัติ ถูกละเมิดสิทธิ โดยเฉพาะทางศาสนาไม่ได้รับความยุติธรรม เป็นพลเมืองชายขอบ ทั้งหมดนี้เพียงเพราะเป็นมลายูมุสลิม ศูนย์กลางอำนาจรัฐไม่เคยไว้วางใจและมองประชาชนในพื้นที่นี้อย่างกลางแกลงใจตลอดมา อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีกลุ่มคนในพื้นที่จำนวนหนึ่งที่ลุกขึ้นโต้ตอบต่อรัฐเป็นระยะ ๆ หลายครั้งหลายหนการลุกขึ้นโต้กลับนี้เป็นทั้งผลโดยตรงมาจากความรุนแรงและความขัดแย้งที่เกิดประจักษ์ต่อหน้าต่อตา และเป็นผลสะสมมาจากความรุนแรงเชิงนโยบายที่เกิดขึ้นตลอดมาหลังการก่อตัวของรัฐชาติไทย สำหรับการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน เชื่อกันว่าเป็นการกระทำของหลายกลุ่มบุคคล ด้วยสาเหตุนานาประการประกอบกัน

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารนโยบายจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้รับผลกระทบของนโยบายชาตินิยมและนโยบายพหุวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

5.1 ข้อเสนอแนะด้านการบังคับใช้กฎหมาย ในทางการบริหารนโยบายถือว่าเป็นเครื่องมือทางการบริหารของรัฐ (State Instrument) ควบคู่กับงบประมาณ (Budget) และบุคลากร (Officer) หากรัฐกำหนดนโยบายในการปกครอง การบริหาร หรือนโยบายด้านกฎหมายต่อกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น โดยไม่ได้คำนึงความแตกต่างหลากหลายในมิติที่กล่าวมา การใช้งบประมาณและบุคลากรไปกับนโยบายนั้น ๆ อาจไม่บรรลุเป้าหมาย และไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้น สิ่งของรัฐที่ต้องทำ คือ การทบทวนและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) เปลี่ยนการใช้กฎหมายที่เน้นการใช้กฎหมายเชิงเดี่ยว (Mono-Legal) แบบตายตัวซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศที่มีอยู่อย่างหลากหลายไปสู่การใช้กฎหมายที่มีมิติที่ซับซ้อนมากขึ้น ต้องให้ความสำคัญกับการใช้พหุนิยมทางกฎหมาย (Legal Pluralism) ที่เป็นนวัตกรรมทางกฎหมาย (Innovative Legal) และนำไปสู่การเป็นนวัตกรรมการบริหาร (Administration Innovative) ที่สำคัญ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประเทศชาติมุ่งไปข้างหน้าโดยคำนึงถึงลักษณะของสังคมแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ของประเทศไทย

5.2 ข้อเสนอแนะด้านการเมืองการปกครอง เรื่องปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้เป็นเรื่องของความไม่เป็นธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นเรื่องของการขาดการมีส่วนร่วมสำคัญในการกำหนดชะตากรรม อนาคต หรือวิถีชีวิตในพื้นที่ของตนเอง อำนาจในการปกครองยังถูกกำหนดมาจากที่อื่น หรือยังมีการส่งคนนอกพื้นที่เข้ามาปกครอง นอกจากนั้นยังมีเหตุการณ์ที่เป็นการระเบิดความรุนแรงจากการกดขี่โดยโดยรัฐไทยนั่นคือ เหตุการณ์ปล้นปืนเมื่อวันที่ 4

มกราคม พ.ศ.2547 เกิดการลอบวางเพลิงเผาโรงเรียนรัฐบาลถึง 20 แห่งพร้อมกันทั่วจังหวัดนราธิวาสและบุกเข้าปล้นอาวุธที่ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ของกองพันทหารพัฒนาที่ 4 อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทำให้รัฐบาลยอมรับความจริงเป็นครั้งแรกว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่เกิดจากประชาชนแต่เป็นเพราะเจ้าหน้าที่รัฐทั้งทหารและตำรวจไม่สามารถเข้ากับประชาชนได้

5.3 ตามมาด้วยเหตุการณ์ที่มีสยิดกรือเฮะ จังหวัดปัตตานี ที่มีการจับตาย 32 คน และเหตุการณ์กรณีตากใบ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 เป็นการสลายการชุมนุมที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสที่มีคนตายถึง 78 คนจากเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นความปรากฏชัดที่รุนแรงขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มประชาชนในพื้นที่กลายเป็นปัญหาเรื้อรังและดำเนินมาโดยตลอดและข้อเรียกร้องของคนในพื้นที่ที่ต้องการที่จะมีการปกครองที่เป็นอิสระในการปกครองตนเองและสามารถกำหนดวิถีประชาธิปไตยได้ด้วยตนเอง

5.4 พลธรรม จันทร์คำ (2554:75) เสนอในรายงาน โครงการสรุปบทเรียนและถอดองค์ความรู้ 5 ปีการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2548-2552) ว่าการกระจายอำนาจต้องทำในลักษณะผสมผสานแบบตารางสลับไขว้ หรือ matrix forms of decentralization ที่ดึงเอาองค์ประกอบในเนื้อหารูปแบบการปกครองท้องถิ่นในระดับย่อยหรือจุลภาคมาประสานกับการบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมรัฐในระดับมหภาค ในที่นี้การบริหารราชการในส่วนภูมิภาคก็ต้องมีการปรับและทำให้เกิดการจัดการที่ดีด้วยรูปแบบดังกล่าวจะดึงเอาองค์ประกอบในด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และหลักคุณธรรมในทางศาสนามาร่วมกับการปกครองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในระดับย่อย คือ ระดับตำบล จนถึงจังหวัดและอนุภาค ในขณะที่มีองค์ประกอบในด้านการเงินการคลังและการบริหารงานที่ดีที่เกิดจากการประสานหน่วยย่อยเหล่านี้เข้าเป็นหน่วยใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5.5 ประเด็นที่พุดกันมากในปัจจุบัน คือ การจัดตั้งเขตปกครองพิเศษ (special local government) จึงน่าเป็นทางออกหนึ่งเพื่อเลือกใช้ในการประสานประโยชน์ระหว่างรัฐไทยกับคนในท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเขตปกครองในลักษณะดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนในพื้นที่มีอิสระที่จะปกครองตนเองให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนา กล่าวคือ มีกฎระเบียบทางสังคม และวิถีชีวิตที่ผสมผสานเข้ากับหลักแนวคิดปรัชญาการดำรงชีวิตของศาสนาอิสลาม มีระบบกฎหมายและกระบวนการงานยุติธรรม และระบบเศรษฐกิจภายในเขตพื้นที่ที่สอดคล้องกับหลักศาสนา อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกันนั้น เขตปกครองนี้ยังคงต้องขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลาง โดยที่อาจส่งตัวแทนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะผู้บริหารเขตปกครองเพื่อทำหน้าที่รักษาความเป็นเอกภาพของอำนาจอธิปไตยรัฐ แต่ไม่ใช่เพื่อเข้าไปครอบงำและปกครอง

ปัจจุบันภายใต้การขับเคลื่อนเพื่อหาเสียงสนับสนุนโดยองค์กรภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมมือกับองค์กรทางวิชาการได้จัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความต้องการของคนในพื้นที่ รวมถึงมีการร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการปัตตานีมหานครมา โดยชูธงให้เห็นข้อดีของการเป็นเขตปกครองพิเศษคือ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ในฐานะ “พลเมืองไทย” ทุกคนสามารถร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้แบบยั่งยืน ด้วยกระบวนการทางการเมืองภาคประชาชนโดยใช้ช่องทางของรัฐธรรมนุญไทย เพื่อกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้พึ่งพาตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างไรก็ตามก็ยังคงเป็นความฝันที่ต้องการให้เป็นรูปธรรมโดยเฉพาะกลุ่มขับเคลื่อนสันติภาพที่มองเห็นว่า การเมืองภาคประชาชนจะเป็นการปลดชนวนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน

5.6 ข้อเสนอแนะด้านสังคมวัฒนธรรมจากอดีตเกิดการรุกรานทางวัฒนธรรมโดยลัทธิชาตินิยมของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ฉะนั้น

ในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องแก้ไขด้วยการนำวัฒนธรรมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน โดยจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2553 ซึ่งเน้นให้เห็นว่าภาครัฐมีการยอมรับลักษณะพิเศษทางสังคมจังหวัดชายแดนใต้ และกำหนดกรอบการบริหารราชการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ศาสนา อัตลักษณ์ ชชาติพันธุ์ รวมทั้งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ การแก้ไขด้วยวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้คือต้องสร้างยุทธศาสตร์ความไว้วางใจและความมั่นคงว่าประชาชนในพื้นที่จะมีความมั่นคงในอัตลักษณ์ของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความสำเร็จร่วมในภาษาท้องถิ่นและภาษาไทย เช่น ควรมีป้ายสำคัญตามสถานที่ราชการเป็นสองภาษาคือ ภาษามลายูและภาษาไทย เพราะในปัจจุบันมีเพียงภาษาไทยส่วนใหญ่ทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลที่รัฐต้องการจะสื่อกับคนในพื้นที่

5.7 นอกจากนี้ การบริหารราชการและการสร้างสันติภาพในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางศาสนาอย่างเด่นชัด จำเป็นต้องเข้าใจหลักศาสนาบนความต่างร่วมกันด้วย สรุบบทเรียนการสร้างสันติภาพและสันติวิธีในวิถีอิสลามโดยให้ข้อเสนอ 8 ประการ ได้แก่

1. สำหรับมุสลิมแล้ว ปัญหาของความรุนแรงเป็นปัญหาสำคัญของปริมณฑลทางศีลธรรมของอิสลาม
2. หากจะมีการใช้ความรุนแรงโดยมุสลิมแล้ว ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ซึ่งถูกกำหนดในคัมภีร์อัล-กุรอาน และอัล-หะดีษ
3. การใช้ความรุนแรงโดยไม่แยกแยะว่าใครที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้หรือไม่เกี่ยวข้องในการต่อสู้ นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับในศาสนาอิสลาม
4. การใช้เทคโนโลยีการทำลายล้างสมัยใหม่แบบเหี้ยมโหดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะกระทำได้
5. ดังนั้น ในโลกปัจจุบัน มุสลิมไม่สามารถที่จะใช้ความรุนแรงได้

6. อิสลามสอนให้มุสลิมต่อสู้เพื่อความยุติธรรมด้วยความเข้าใจที่ว่า ชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีจุดหมายปลายทาง (เช่นเดียวกับสิ่งถูกสร้างอื่น ๆ ทั้งหมดจากพระผู้เป็นเจ้า) (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อ้างถึงในสุชาติ เศรษฐมาลินี เข้าถึงโดย <http://www.deepsouthwatch.org/node/5702>)

7. เพื่อที่จะบรรลุสู่ความเป็นอิสลามที่แท้จริง มุสลิมต้องใช้ปฏิบัติการไม่ใช่รุนแรงเป็นยุทธวิธีในการต่อสู้

8. แท้ที่จริงแล้ว ศาสนาอิสลามอุดมด้วยเมล็ดพันธุ์แห่งปฏิบัติการด้วยสันติวิธีหลายประการ ได้แก่ การดี้อแพ่ง การมีระเบียบวินัยที่เข้มแข็ง การแบ่งปันและการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ความเพียรพยายามและความเสียสละ ตลอดจน ความเชื่อในเอกภาพของชุมชนมุสลิมและความเป็นหนึ่งเดียวกันของมวลมนุษย

กล่าวโดยสรุป

นโยบายชาตินิยมที่เปี่ยมด้วยพลังในการสมานสามัคคีของผู้คน ช่วยให้คนต่างหมู่บ้านต่างเมืองกลายเป็นพวกเดียวกัน ไม่ว่าจะใครก็ตามหากอยู่ในชาติเดียวกันก็ถือว่าเป็น “พวกเรา” แต่ในเวลาเดียวกันก็ทำให้คนเชื้อชาติอื่นกลายเป็น “พวกเขา” ทั้ง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชาติเดียวกัน วาทกรรมชาตินิยมอาจทำให้ไม่สามารถมองเห็นความต่างซึ่งกันและกันได้ ในสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้มองไม่เห็นความจริงอย่างครบถ้วน อุปาทานในการสร้างรัฐชาติสร้างสมมติให้ใครเป็นพวกเรา และใครเป็นพวกเขาซึ่งเป็นจุดอ่อนของการสร้างรัฐชาติ หากว่าความเป็นไทย (Thainess) มีข้อดีซึ่งเป็นเครื่องหมายบ่งบอกถึง “ตัวตน” ของสังคมชาติได้ ทั้งยังช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วมกับผู้คนอีกมากมาย อย่างไรก็ตาม นโยบายชาตินิยมและนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน หรือยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ค่อย ๆ เลือนหายไป ดังเช่นความคิดเห็นของ Gerard Delanty (2000) เขียนไว้บทที่ว่าด้วยเรื่อง “Postmodernity

and the possibility of community” ของหนังสือ Modernity and Postmodernity ว่า แท้จริงชุมชนเป็นสิ่งสมมุติเพื่อเป็นการเพิ่มบทบาทแก่สังคมเชิงโครงสร้าง ชุมชนเป็นสิ่งที่มีสมมุติขึ้นเพื่อสร้างรัฐชาติ วาทกรรมทางชุมชนจะต้องตั้งอยู่บนบริบททางวัฒนธรรม (Cultural context) ในอดีตเราเห็นว่าชุมชนก่อร่างจากการกระทำเชิงสัญลักษณ์แห่งประเพณีและวัฒนธรรม แต่ปัจจุบัน Community ก่อร่างโดยความหลากหลายของพลัง โดยเฉพาะพลังเกี่ยวกับกระบวนการแห่งเทคโนโลยี ความรู้ และภาพลักษณ์ และชุมชนในยุค Postmodern ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโลกแห่งไซเบอร์ (Cyber) มากยิ่งขึ้น ในอนาคตเราอาจจะต้องตั้งคำถามใหม่ แก่ปัญหาเชิงโครงสร้าง และเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ที่กว้างออกไปกว่าแค่เชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยมองประเด็นในเรื่องของความเป็นชุมชนให้มากขึ้นผนวกกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเองของชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคม เพื่อประสานช่องว่างความไม่ยุติธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และเสริมสร้างคุณค่าของความอดทนอดกลั้น (Tolerance) และเคารพความแตกต่างหลากหลายซึ่งกันและกัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- เขมชาติ เทพไชย (บรรณาธิการ). (2555). **มิติวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และภาพอนาคตคิโนสู่สันติชายแดนใต้**. นนทบุรี : กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ. (2548). **การดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัญหาและแนวทางแก้ไข (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2551). ความรุนแรงกับการจัดการ “ความจริง”:
 ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2547). ความเจ็บของอนุสาวรีย์ลูกปืน:
 ดุซงญอ-นราธิวาส 2491,25, 132-150
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์.(บรรณาธิการ). แผ่นดินจินตนาการ : รัฐและการแก้ไข
 ปัญหาความรุนแรงในภาคใต้. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี (2557).การสร้างสันติภาพและสันติวิธีในวิถีอิสลาม.
 (ออนไลน์) เข้าถึงโดย [http://www.deepsouthwatch.org/
 node/5702](http://www.deepsouthwatch.org/node/5702) สืบค้น 29 กันยายน 2557.
- ปิยนถ บัญญาค. (2534). นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทย
 มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2475 - 2516). กทม:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลธรรม จันทร์คำ (2554:75) เสนอในรายงาน โครงการสรุปบทเรียนและถอด
 องค์ความรู้ 5 ปีการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 (2548-2552).
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2550).ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมลายู
 มุสลิม. ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (บรรณาธิการ), มลายูศึกษา: ความรู้
 พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมลายูมุสลิมในภาคใต้. กรุงเทพฯ:
 อมรินทร์.
- ธงชัย วินิจจะกุล. “อนาคตการศึกษาเรื่องรัฐในสังคมไทย” ในยศ สันตะสมบัติ
 และคณะ. (2551). รัฐจากมุมมองของชีวิตประจำวัน 1.กรุงเทพฯ:
 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. (2548). “หนึ่งปีหนึ่งทศวรรษความรุนแรงชายแดน
 ภาคใต้: ปริศนาของปัญหาและทางออก” รัฐศาสตร์สาร. ปีที่ 6
 ฉบับที่ 1.

สถาบันพระปกเกล้า.(ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสัมมนา สันติธานี
วิถีวัฒนธรรมสู่สันติสุขชายแดนใต้ โดยคณะนักศึกษาลักสูตร
ประกาศนียบัตรชั้นสูง การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 2.
สุเทพ สุนทรเกสัช. (2548). **มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์**. (พิมพ์
ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:ด้านสุธาการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

Delanty, G. (2000). **Modernity and postmodernity: Knowledge, power and the self**. London: SAGE Publications Ltd.

Kasian Tejapira.(2001). **Commodifying Marxism: The Formation of Modern Thai Radical Culture, 1927 – 1958**. Melbourne: Kyoto University Press and Trans Pacific Press,

Samuel P. Huntington. (1996). **The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster.